

Poslední král Bosenský.

Historicko-romantický obraz od P. Ustehy.

KAPITOLA VII.

Jak dobře znal vojvoda Radič nepřítele křesťanstva! Již po nějaký čas...

Avšak hle! Již nejbližší hodinu po příjezdu Saraj-bega do táboru stál celý voj turecký v hotech i tádech, hotov jak...

"At se mi zavře brána ráje, prorokem miláčkům Allahovým silbeného!" zakřikl se...

"Allah jediný na nebi, a padíšah jediný na zemi!" ozval se vezírové, pašové a jiní hodnostáři...

"Shovívavost má jest na dno vyčerpána," mluvil sultan Muhamed dále, "co kaurin, to lhat a podvodník..."

"Krále je nešlechtník" povykovali tito, "sebe i nás zabubil pro několik hřiven, lakomec!"

"Pravda, jest to také více nepodobno, — vlastního otce svého!"

"A ty hlava pravověřících, veliký padíšah náš!"

Zarochotily kotle železné drnáním zvukem svým, pronikavě zazněly píšťaly, bunčuky zaválily nad hlavami moslemů...

"Tato doba není snad k všícti-kám přiležitá, vojvodo!" podotkla Vojakice.

"Ne, to není!" veze rychle vojvoda, hluboce se klaně před matkou, tak i před chotí královou.

"Na ně, na kauriny!" saznělo s hrací bojovníků od houlu k houlu, jako rachot hromu.

KAPITOLA VIII.

Již třetí den vlají bunčuky kolem skalin tvrze Bobovské, a slunce dne 18. června 1459 již osvětluje temena hor západních...

Jestli před hodinou jásali králi Tomaševičovi vstříci, veselili ho co osvojiteli, co prvního hrdinu Bosny...

"Pravda nám, že Turek k boji nepřipraven, a on již co nevidět státi bude přede zděmi našimi!" vyřičeli někteří.

"Krále je nešlechtník" povykovali tito, "sebe i nás zabubil pro několik hřiven, lakomec!"

"Slyšeli jste také o tom?" zněly dotazy.

"Ba slyšeli," odpovídáno, "ale nechtěli, nemohli jsme uvěřit; dnes ale —"

"Pravda, jest to také více nepodobno, — vlastního otce svého!"

"Ba slyšeli," odpovídáno, "ale nechtěli, nemohli jsme uvěřit; dnes ale —"

"Tato doba není snad k všícti-kám přiležitá, vojvodo!" podotkla Vojakice.

"Ne, to není!" veze rychle vojvoda, hluboce se klaně před matkou, tak i před chotí královou.

"Na ně, na kauriny!" saznělo s hrací bojovníků od houlu k houlu, jako rachot hromu.

"To jest moužrů uselení," pískal vojvoda, "a věru by pro ně lépe bylo, kdyby již byli na cestě. A poklady své!"

"Vzame a sebou lena má." "Vjhorňá!" pouchřel Radič.

"Já stánu, a bych sáhl omd národa svého," di Tomaševič hlasem temným...

"Což pomůže národa tvému, když kráľ svou stáň hrada královského pokropí?" namítal Radič...

"Ne, ne, takový úmysl se jen se zoufalostí zrodil nikoli z chabrosti. Vzemel perjaniky své i trosky bojovníků do Bobovce upřehřelých, a ujedl a ním dále k jihu...

"Ta vidíte stopy kroků bisurmanekých," okázal k nebi, "oand váš se tuto na nebi dosti jasně zrcadlí, jestli v posledním okamžení tomto se nezmůžete k nějaké chabrosti své..."

A die rady jeho se také stalo. Jestli v tu hodinu odjela králová Marie s poklady královskými v průvodu Vojakice z Bobovce...

"Vojvoda, seřkav chvěl na odpočív, plivnul po starešinech.

"Vy skety," pravil "misto slávy volili jste jatmo turecké, mějte si je tedy; potom ale nenafikejte na nikoho jného, leč na sebe, ať vás poženou na bazary, ať potáhnete pluhy místo dobytka tureckým pánům svým, ať užijte hanbu svých žen a sester, svých matek a dcer — sami jste tomu chtěli; potom se ale neblaste, že vás zrodila Bosna, vy psi! — U čerta!" rozkvařoval se vždy více...

Druhého dne objevily se první houfy bojovníků pod vlajicemi bunčuky před Bobovcem; již daleko jim vyšli Bobovič vstříci, žádající o milost a o životy své i rodin svých.

Nečekávaje tak snadného opanování města svolil ku všemu Mehmed, 14. června r. 1459 obkličila vojska turecká pod velicezírem Mehmedem hradi Bobovské, od jehožto delší neb kratší obrany osud Bosny závisel.

Ano! jak shora povědino: čtvrtý den již vlají bunčuky turecké kolem skalin tvrze bobovské, a slunce dne 18. června 1459 již osvětluje temena hor západních, když Mehmed se stanu svého vystoupil, aby pozřel na účinky střeby, již třetí den dnes na hradi udržované. Koule se ať potud marně bily o skálu a o zdi hradu, ale děla na hradi byla dnes k polednímu umikla, kdežto až potud ni jednou odpověď slůžna nezůstala, ale ránu za ránu naspět vyřídila do tábora tureckého, a hvizdot koule buď kamenné neb železné byl pokaždě mnohému Bisurmanu šumotem peruti Aera-elovy.)

"Kamž se to poděla stla bosenská?" hlásal opět vojvoda, "kde že to jsou ti chrabří Bošáci, kteří si poskakovali, když zaslechli o válece, a kteříž pluhy své rozbitě, handžarů a mlátů se chápajíce, když uslyšeli volání trouby válečné? Což již vyhnulo ono pokolení slavné, sestavivši po sobě jen bab a sket bojáčny?"

"Co platno vše, vojvodo?" ozval se hlas z houfy posluchaťva jeho, "pokud Tomaševič králem naším, nespomžie chabrost žáná, složením svým strhí v záhubu nešťastnou Bosnu."

"Vidíte také o tom vš, vojvodo?" zřičil hlas jiný.

v hrsti jeho, a koně k divému skoku pohodiv, šel v onu stranu, odkud onen vřítavý hlas zazněl, vše probalo před jeho strážným pohledem a jeho slohem. On ale najednou se zastavil, handžar opět schoval, mohl si želo.

"Oj, ať je, ať je!" mluvil pro sebe, "zráda se rozšířla po Bosně, složil stla bosenskou! — Ha! kde jest nyní ten Mikuláš Moderský, aby znovu rozplamenil žid k boji? — Unikni nebespečenství, vyhnal se outěkem hor!"

"Bisurman!" leptal každý vyřídě, spatřiv toto znamení, jímž hordy turecké přichod své oznamovaly.

"Na, na, takový úmysl se jen se zoufalostí zrodil nikoli z chabrosti. Vzemel perjaniky své i trosky bojovníků do Bobovce upřehřelých, a ujedl a ním dále k jihu, nejlépe do Ključe, jehož pevně hrady ti budou ochránou. Tam znova rozvineš korouhev Bosny, volaje národ ku zbraní. Jen co první leknuť pomine, shromáždí se na tisíc bojovníků kolem tebe; vždyť znám ten lid, nejednou jsem s ním bojoval, volněji mu vždy při ryku válečném; než doma při práci. — Já pak se uzavru s několika perjaniky a s lidem, jenž po odchodu tvém do Bobovce se utěče, ve hradi bobovské, a Mehmed vezir si poleží nějaký čas před bradem, než rozryje skálu, do jejížto žuly hradi základy své vpusť. Do té doby nashromáždí bojovníků, že se dělit budou o jednotlivé Bisurmany!"

Staršíni hleděli jeden na druhého, i v zástupech panovalo bázlivé ticho.

"Vojvoda, seřkav chvěl na odpočív, plivnul po starešinech.

"Vy skety," pravil "misto slávy volili jste jatmo turecké, mějte si je tedy; potom ale nenafikejte na nikoho jného, leč na sebe, ať vás poženou na bazary, ať potáhnete pluhy místo dobytka tureckým pánům svým, ať užijte hanbu svých žen a sester, svých matek a dcer — sami jste tomu chtěli; potom se ale neblaste, že vás zrodila Bosna, vy psi! — U čerta!" rozkvařoval se vždy více...

Tak povědív, uhaněl a nevelikým průvodem svým ku tvrzi, rozháňaje houfy lidí, po ulicích v něm zoufalosti stojících.

Druhého dne objevily se první houfy bojovníků pod vlajicemi bunčuky před Bobovcem; již daleko jim vyšli Bobovič vstříci, žádající o milost a o životy své i rodin svých.

Nečekávaje tak snadného opanování města svolil ku všemu Mehmed, 14. června r. 1459 obkličila vojska turecká pod velicezírem Mehmedem hradi Bobovské, od jehožto delší neb kratší obrany osud Bosny závisel.

Ano! jak shora povědino: čtvrtý den již vlají bunčuky turecké kolem skalin tvrze bobovské, a slunce dne 18. června 1459 již osvětluje temena hor západních, když Mehmed se stanu svého vystoupil, aby pozřel na účinky střeby, již třetí den dnes na hradi udržované. Koule se ať potud marně bily o skálu a o zdi hradu, ale děla na hradi byla dnes k polednímu umikla, kdežto až potud ni jednou odpověď slůžna nezůstala, ale ránu za ránu naspět vyřídila do tábora tureckého, a hvizdot koule buď kamenné neb železné byl pokaždě mnohému Bisurmanu šumotem peruti Aera-elovy.)

"Kamž se to poděla stla bosenská?" hlásal opět vojvoda, "kde že to jsou ti chrabří Bošáci, kteří si poskakovali, když zaslechli o válece, a kteříž pluhy své rozbitě, handžarů a mlátů se chápajíce, když uslyšeli volání trouby válečné? Což již vyhnulo ono pokolení slavné, sestavivši po sobě jen bab a sket bojáčny?"

"Co platno vše, vojvodo?" ozval se hlas z houfy posluchaťva jeho, "pokud Tomaševič králem naším, nespomžie chabrost žáná, složením svým strhí v záhubu nešťastnou Bosnu."

"Vidíte také o tom vš, vojvodo?" zřičil hlas jiný.

"Vezir Mehmed!" ozval se neochotně, když jej telef Mehmedova odtrátili chtěla, aby nastoupoval vestrovi cestu.

Mehmed oblédla se, pozastavil se, vymknul zvolna nahu se třmenu, a v odvěnt na moule toho pohlížeje, pravil: "Znáš-li — ty?"

"Pravda má," pšvárdil vezir, "a pravdu mi také povědí již v Drinopolu, ačkoli jsi kaurin, jímž sliny jen líti na jazyk přikájeji. Přicházíš ještě pro svou odměnu?"

"Chci s tebou mluvit, vezire!" odpověděl onen.

Mehmed okamžitě se vrátil do stanu svého, kynu k nemalému podivení hodnostářů, před stanem jeho shromážděných, kaurino, a před jejím následoval.

Již delší čas díle tento a vezírem v tajně rozmluvě, po níž Mehmed spis hotovil, a přiručil pak na něj mar*, obrátil se k muži, pokojně na vyhotovení spisu čekajícího.

"Na tedy," podával mu spis ten, "milost sultanova jest co moře nevyčerpatelná: národ bosenský odstrojil rychlým podrobobem svým spravedlivý hněv padíšahův, a tu jest tedy jmenem jeho mnou vyhotovený berat*); jímž se obyvatelům země této poskytuje víra jejich, byty i dědiny jejich, nechť i dělo žijou v pokoji v zemi otcevké ve stínu milosti padíšaha samého!"

Stafee vzal od něho pergamen, a prohlédnuv jej pozorně na všechny strany, schoval jej pečlivě v záprst svém.

"Velikou důvěru jsem v tebe vložil, kaurino," di opět vezir, "dada tobě spis milosti dříve od sebe, než brad v moci mé se nachází. Kdy že tedy se otevrou brány hradu?"

"Dnes snad, neb zejtra," odpovčděl tázaný, já vím, že času nazbyt nemá, neb sultan již každým dnem vyhlédá, zdali se neokazují na obsazu bunčuky vojsk tvých," a an toho povědal, zřáblu radostně oko jeho.

"Allah křím!" zvolal vezir, hlava skloniv, neb pravdivá byla zpráva podivného muže toho, an i jeho zprávy, jež byl obdržel, o stejné nehodě vojsk sultanových hlásaly.

Štěpán Kosarič, pán Herocegoviny, uslyšev o válečných přípravách v sousední Bosně, sbíral také do pole; když ale sultan tak nenadále beze vši jiné příčiny, leč choutky své po zdořování zemí nových, a nenávisti svou ku všemu křesťanstvu pobádán, zemřelo jeho napadl, tu vida, že v šiklém poli přemoci turecké neodolá, pustil jim dědiny v plen, stáhnal se s lidem svým v hory, odkud neustále dnem i nocí vojsko turecké napadaje, je velice szoval. Sultán však, pohrdaje nepřitelem, jenž se před ním v hory skrýl, postoupil takměř letmo až k hlavnímu sídlu Kosaričova, skalopevnému hradu Blaguj, v němž se byla dcera Kosaričova, ovdovělá králová bosenská, Kateřina, s jádrem bojovníků zavřela. Zde jej obkličil Kosarič se všech stran, jednotlivá oddělení Bisurmanů buď na svědění neb k opatření potravy vyslaná přepadaje a porážaje. Hlad vypuknul v táboře sultanově, a s těži se podávalo posílím jeho, dostati se k vezíroví, aby jej vyzvali, na rychle přispěti sultanu ku pomoci.

"Vidíš, vezire," mluvil stafee neohroženě, "jak Bůh každou křivdu tresce? Proč vneli sultan váiku do země, která mu posud pokojným byla sousedem? bez příčiny, bez opovědi vrhnul se na zem, nic zlého z té strany netuší, a —"

"Míš, psé!" rozkřiknul se Mehmed, "ohceť ty vznešenou vůli padíšahovu pomlouvu špiniti? anob snad pro mno by se slulelo opřiti se vůli jeho, aby mi k nohám dal noložití hlavu mou? — Ne, ne," dolůžil mírně, anť mu velice záleželo na dobrém mínění kaurina toho, "ani ty, ani já neznamé příčiny jednáni jeho, sic jistě nechal i děle Herocegovinu v míru a pokoji líti, nebo paprky milosti jeho záři na všechny strany, o tom se přesvědčíš, až tě sa-

stáhnul jen ledem paprček za sláby nám prokázán."

"Já noutouli vám, vezire! já stouliť sobě a odkárané mi pomozť krále svého," odpověděl hrđš lla.

"Já vykonal ještě více," di lla v nadání skoro hluchém. "Cu myslíš, vezire! že bys bez boje byl proniknul až k hradi bobovskému, kdybych byl silu lids bojovného neschromil správu o vradě na králi Štěpánu Tomševičovi? Nebyla to hrđsa jmena vašeho, jež lid před vámi na outěk obracela, ha! Bošáci, a před použím jmenem utíkat! Ne, ne, Bosna rekly rodí; ale stracená důvěra ve štěstí Tomaševičova, jehož každý pro hřích jeho sa jeopadáho peklu býti soudí, vám ponechala volnou cestu až k Bobovci, a ta přilina, potom i to, že slova svému, Bobovským danému, posud věrně dostáti, otevře ti i bránu hradu, před níž bys se byl utelil s lidem svým."

"No dobře, les mi to povědí," mluvil k sobě Mehmed, pokojně pti tom na lla hledě. "Toť u tedy vším," pravil pak hlasitě, "že sílu svému dostojíš."

"Jen ty dostoj slova svému tak jako já," veze lla, "až bude Tomaševič v rukou tvých uslime se zase!"

Tak povědív, odešel ze stanu, ni kynutím hlavy vezira nepozdraviv.

"Jaký to odvážný kaurin!" hleděl za ním vezir. "Ale nechť! dobře nám poslouží, a jeho pomsta na od srdce přeji; jestli jen hradi bude v braké moci naší?"

Ba ovšem že bude! Již od samého poledne přemlouvá, brozí i prosí vojvoda Radič, aby se lid opět rozkazem jeho podrobil, opět v obranu hradu nedobytého, ho se uvázal; vše nadarmo! "Zde jest Bosna!" hlásal, "zde ochráníte vlast svou, víru svou, rodiny i volnost, zde snadně dobudete slávy válečné, jako nikdo před vámi! Jen několik dní ještě sev trejte, a pak mne od po odu usmrťte, zdali jsem pravdu vám nepověděl! — Zaklínám vás při všem, co vám svatého," prosil, vida, že přemlouvání jeho žáného oučinku nemá, "upolechněte hlasu mého, nežádám to k vůli sobě, ale k vůli vám, že mi líto vás, an tak bidně šlapete nohama slávu svou, líto mi Bosny, o níž s osměchem nepřátelě povdati budou, že ne bojovníky, ale baby zrodila!"

"Těžko bojevat pod korouhvi, krvi otce zpraněnou," ozval se vzdorně hlas z houfy buřičů.

"Vždyť to vš, vojvodo! byla také při tom!" ozvalo se více hlasů osměšně.

Vojvoda se zachvěl, jako silný kmen, když jej něhří válečné zachvátil, ale když se přehnal, vzřičel opět hrđš korunu svou k nebesům. I vojvoda po chvíli opět provolával:

"A to tedy chcete, aby za nás dva celá Bosna trpěla! — Dva jen jsme břešili, a již trpíme velmi, neždám-li se vám na tom dosti, utratte mne třeba, jenom Bosnu, vlast svou ochraňte!" seřjal ruce on muž hrđš, vojvoda v bojích proslavený, a zástup buřičů zůstal nepohnutý, leda že ve vzdorném mlčení hlavu k zemi klonili.

Hratka perjanikův, kteří s ním na hradi zůstali a nyní za ním stáli, pokrčila v nevoli ku předu s mlaty vysoko nad hlavami pozdvíženými, a jeden z nich, přiskočiv k vojvodovi táhnul jej zpět.

"Ustať, vojvodo!" zvolal, "nehanob své jméno, že s takovými sketami mluvíš!"

Vypílnul proti zástupu batičů.

"Máš pravdu, Bogdano," pravil vojvoda temně, hlavu svaživ.

"A pozvol, vojvodo," zřičnul jiný z perjanikův, mlajem divoce nad hlavou toče, "ať jim mlaty svými v lebky vbijem, že první zákon bojovníka jest poslušnost!"

(Dokapituluje.)

*) Berat — ústní příkaz.

**) Muz — žena plet, an Tazet — rodu nevěst; berat, hat, batticif — jména a družby šlechtických lidí.

* Muz — žena plet, an Tazet — rodu nevěst; berat, hat, batticif — jména a družby šlechtických lidí.

**) Muz — žena plet, an Tazet — rodu nevěst; berat, hat, batticif — jména a družby šlechtických lidí.

Přečtěte si oznámku premi na 1. stránce.